

PÉNZÜGYTAN

2. Értékpapírok

Összeállította:
Naár János
 okl. üzemgazdász,
 okl. közgazdász-tanár,
 mesterpedagógus

1

Az értékpapír fogalma, fontosabb csoportosítási szempontok

Értékpapír:

- ❖ **Közgazdasági fogalma:** vagyoni jogot megtestesítő, forgalomképes okirat, számlán megjelenő összeg vagy elektronikus jel
- ❖ **Jogi fogalma:** a kibocsátás helyének joga szerint átruházható értékpapírnak minősülő (az a dolog, amit a jogszabály annak minősít) befektetési eszköz

2

Jellemzői:

- okirat (fizikai papír) vagy jogszabályban meghatározott számítógépes adat formájában állítható elő
- jogszabályban meghatározott kellékekkel rendelkezik
- a kibocsátó egyoldalú és feltétlen kötelezettségvállalását tartalmazza
- a benne megtestesülő jogokat az értékpapír birtokában lehet gyakorolni → a jog nem választható el az értékpapírtól
- alapjogviszonya: pénzkövetelés/tagság/tulajdonjog/egyéb jog
- névre szóló (2001. szeptember 11. után nem lehet bemutatóra szóló)
- átruházható (forgatható) → ekkor valamennyi jog átszáll az új birtokosra

3

Értékpapírok csoportosítása különböző szempontok szerint:

1. Alapjogviszonya szerint:

- ❑ **Hitelezési jogviszonyt megtestesítő** értékpapír, amelyben a kibocsátó kötelezettséget vállal arra, hogy a befektetőtől (az értékpapír megvásárlójától) kapott pénzüsszeget az előre meghatározott időpont(ok)ban, kamataival együtt, visszafizeti (pl. kötvény, állampapír, letéti jegy)
- ❑ **Részesedési jogot, tagsági jogviszonyt megtestesítő** értékpapír vásárlók „véglegesen” (az értékpapír továbbértékesítéséig) pénzt fektetnek a vállalkozásba, azaz részesedést szereznek a vállalkozásban (pl. részvény, befektetési jegy).
- ❑ **Árval kapcsolatos jogokat megtestesítő** értékpapírok (pl. közraktárjegy, zálogjegy stb.)
- ❑ **Egyéb jogviszonyt megtestesítő** (pl. kárpótlási jegy)

4

2. A forgalmazásuk szerint:

- ❑ **Zárt körben forgalmazott értékpapírok:** az adás-vétel egy előre meghatározott, szűk körben zajlik (pl. jelenlegi értékpapír birtokosok körében, csak külföldi pénzpiacra, csak lakossági befektetőknek stb.). Ezeket az értékpapírokat jellemzően lejáratig megtartják.
- ❑ **Nyilvánosan forgalmazott értékpapírok:** értékesítésük nyilvánosan - bő információ-ellátottság mellett – történik, nincsenek a potenciális befektetőkre vonatkozó korlátozások

5

3. A forgathatóság szerint:

- ❑ **Közforgalmú:** az értékpapír átruházása nem esik korlátozás alá
- ❑ **Korlátozottan forgatható:** a kibocsátó meghatározza azt a befektetői kört, amelyben az átruházható (pl. zrt. részvénye – csak a tulajdonosok között)

6

4. Lejárát szerint:

- ❑ éven belüli, azaz **rövid lejáratú** (pl. *kincstárjegy, a váltó*);
- ❑ egy és öt éves futamidő közötti, azaz **közép lejáratú** (pl. a *letéti jegyek*);
- ❑ öt évnél hosszabb futamidejű, azaz **hosszú lejáratú** (pl. a *záloglevél*);
- ❑ **feltételhez kötött lejárat**tal rendelkező (pl. *örökjáradék kötvény* ← *feltétel: a birtokos életben léte*);
- ❑ **lejárat nélküli** értékpapírok: mindaddig követelést testesít meg a kibocsátóval szemben, amíg az fennáll (pl. *részvény*).

7

5. Kibocsátó jellege szerint:

- ❑ **Állampapír:** a központi költségvetés által kibocsátott értékpapír (*kincstárjegy, kincstári takarékjegy, államkötvény*).
- ❑ **Önkormányzati papírok:** Helyi önkormányzat által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapír (*kötvény*), amelynek a visszafizetését rendszerint az állam nem garantálja.
- ❑ **Vállalati értékpapír:** kibocsátója valamilyen vállalkozás, illetve gazdasági társaság (*részvény, kötvény, váltó*).
- ❑ **Pénzüntézet**i papír (*letéti jegy*).
- ❑ **Magánszemélyek által kiállított értékpapírok** (*váltó*).

8

6. Megjelenési formája szerint:

- ❑ **Materializált (okirati)** értékpapír: díszes okirat formájában névérték címlet (pl. 50 000 Ft) megjelöléssel fizikailag előállításra kerül (általában biztonsági papírra nyomtatják).
- ❑ **Immobilizált értékpapír:** fizikailag előállításra kerül, de az egész kibocsátás egy összevont címletben testesül meg, amit biztonságos helyen őriznek → az értékpapír tényleges forgalmát értékpapír-nyilvántartási számlán vagy letéti okiratok cseréjével bonyolítják le.
- ❑ **Dematerializált értékpapír:** elveszíti okirat jellegét (anyagtalanított értékpapír = az értékpapír tartalmi kellékeit azonosítható módon tartalmazó számítógépes jel, adatösszesség), csak az értékpapírszámlán megjelenő adat formájában létezik → a birtokos számára letéti okirat kerül kiállításra, amely az értékpapír kellékeit tartalmazza.

9

10

7. Hozam szerint:

- ❑ **Nem kamatozó** vagy **díszkont (zérókuponos):** a kibocsátó a papírt névérték alatt hozza forgalomba és lejáratkor névértéken vásárolja vissza.
- ❑ **Kamatozó:**
  - **fix/rögzített kamatozású** ← a futamidő alatt végig azonos kamatot fizet) vagy
  - **változó kamatozású** ← kamatlába vagy egy előre meghatározott séma szerint változik vagy lebeg, azaz egy mérhető gazdasági jelenséggel arányosan mozog
- ❑ **Változó hozamú:** a befektető a vásárláskor nem tudja előre, hogy milyen hozamra számíthat (részvény → osztalék)

11

Részvény

Részvény: részvénytársaság (rt.) alapításakor vagy alaptőke emelésekor kibocsátott értékpapír, amely az rt. alaptőkéjének egy meghatározott hányadát testesíti meg.

Jellemzői:

- tagsági jogot testesít (résztulajdonosa az rt-nak)
- névérték alatti kibocsátása semmis
- kibocsátása jegyzéssel (vásárlási igény előzetes bejelentésével) történik
- tulajdonos adatai bejegyzésre kerülnek a részvénykönyvbe
- forgatmánnyal (tulajdonosának nyilatkozata az értékpapír továbbadásáról, forgatásáról) ruházható át

12

Materializált OTP részvény

13

Materializált QUAESTOR részvény

14

Részvényes: aki részvényt tulajdonol, a rt. tagja és résztulajdonosa

Felelőssége:

- nem felel a rt. tartozásaiért, kivéve, ha ilyen nyilatkozatot tett (felelőssége csak a részvénye erejéig terjed → korlátozott)
- a társasággal (rt.) szemben felel a részvény névértékének/kibocsátási értékének megfizetéséért

15

A részvényes jogai:

- Osztalékra:** részesedésre az rt. adózott nyereségéből jogosult
- Szavazati** (beeszlási, irányítási) és **ellenőrzési jog**
- Elővételi jog:** az rt. részvényeire, végelszámoláskor a vagyon arányos hányadára
- Mellékjogok:** jóhiszeműen felvett osztalékot megtarthatja, s tőke összegének felemelése ellen tiltakozhat

A jogok „nagysága” a birtokolt részvények névértékétől függ.

A fizikai papír, letéti vagy tulajdonosi igazolás hiányában a jogok nem gyakorolhatók!!!!!!!

16

Hozama:

1. **Osztalék:** az rt. működésének eredményességétől függ → az adózott nyereség **osztható** ki (részben vagy egészben) → mértékét a névérték %-ában határozzák meg

Példa: Egy részvény névértéke 100 000 Ft. Az rt. közgyűlése a 2014. évi nyereség terhére 16% osztalék kifizetéséről döntött.

$$\text{Osztalékhozam} = 100\,000 \times 16\% = 16\,000 \text{ Ft/db}$$

2. **Árfolyam-különbözet:** a részvény **eladási és vételi árfolyama** közötti +/- különbség (árfolyamnyereség / árfolyamvesztés) → csak a részvény eladásakor realizálódik

Példa: Egy 8 900 Ft-ért vásárolt részvényt 10 200 Ft-ért sikerült eladnunk.

$$\text{Árfolyam-különbözet} = 10\,200 - 8\,900 = +1\,300 \text{ Ft/db} \text{ (árfolyamnyereség)}$$

17

Részvénytípusok:

- Törzsrészvény** ← közönséges (nem különleges) részvény
- Különleges részvények:**

- **elsőbbségi** részvény ← **fix** osztalékot fizet, de ennek fejében a részvényes **szavazati joga csorbul** (nem szavazhat)
- **dolgozó** részvény ← a **dolgozóknak** ingyen vagy kedvezményesen juttatott
- **kamatkozó** részvény ← **fix kamat** a hozama és nem a bizonytalan osztalék
- **részvényutalvány** ← az rt. cégbejegyzése előtt befizetett vagyoni hozzájárulásról kiállított okirat (cégbejegyzés után ezt cserélik át részvényre)

18

Kötvény

Kötvény: benne a kibocsátó (adós) kötelezi magát, hogy a megjelölt pénzüsszeget (tőkét) az előre meghatározott kamatokkal és vállalt egyéb szolgáltatásokkal együtt a kötvény mindenkor tulajdonosának a megjelölt helyen és időben megfizeti, teljesíti.

Jellemzői:

- kibocsátója (adós) hitelt vesz fel azoktól, akik megvásárolják a kötvényt (hitelező) → követelést (hitelviszonyt) megtestesítő értékpapír
- kamata általában magasabb a betéti kamatnál
- az értékpapírpiacon a névértékétől eltérő árfolyama alakul
- nyilvánosan és zárt körben is forgalomba hozható
- kibocsátásra jogosultak: állam, MNB, önkormányzat, gazdálkodó szervezetek bizonyos köre

19

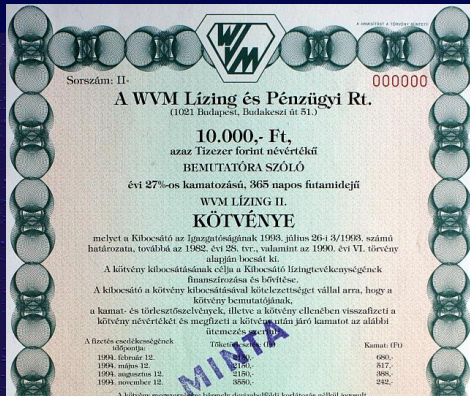
A kötvény fontosabb paraméterei:

- **Névérték** (ez kerül visszafizetésre, ez a kamatszámítás alapja)
- **Kamat** (az értékpapír hozama)
- **Törlesztés és kamatfizetés módja** (arányos vagy a futamidő végén)
- **Lejárat idő** (az utolsó törlesztő részlet kifizetésének határideje)

Kibocsátásának módja:

- **Zártkörű** vagy
- **Nyilvános értékesítés:** jegyzés / aukció / folyamatos

20

21

Kötvény típusok:

- **vállalati kötvény:** kibocsátója egy hazai vagy Mo-on fiókteleppel rendelkező külföldi vállalkozás
- **államkötvény:** kibocsátója az állam
- **örökjáradék kötvény:** örökjáradék a hozama, csak a lejárat előtt névérték alatti piaci áron történő visszavásárlással lehet átruházni
- **nem kamatozó kötvény:** diszkont kötvény (lejáratkor a névértéke kerül kifizetésre → névérték alatt vásárolható)
- **nyereménykötvény:** kamata kisorsolásra kerül (nyeremény)
- **átváltozható kötvény:** a kibocsátó részvényére átváltható
- **visszahívható kötvény:** a kibocsátó lejárat előtt visszavásárolhatja
- **osztalékot fizető kötvény:** a hozam nagysága a kibocsátó adózott nyereségének szintjétől függ

22

Állampapírok

Állampapír: az állam által az állam adósságának fedezetére kibocsátott, az adósság tényét megtestesítő értékpapír, amiben az állam kötelezettséget vállal arra, hogy a megvásárló félnek adósságot törleszt, kamatot, járadékot fizet.

Jellemzői:

- **kibocsátója a központi költségvetés** (Államadósság Kezelő Központ - ÁKK)
- **visszafizetését az állam garantálja** → ezáltal az adott ország legkisebb kockázatú értékpapírja
- **hozama alacsonyabb** más értékpapírokhoz képest (kisebb kockázat miatt)

23

Fajtái:

- ☐ **Magyar államkötvények:** 3, 5, 10, 15 éves futamidő, fix kamatozású (az 5 éves lehet változó is → a 6 hónapos diszkont kincstárjegyek aukciós átlagához kötött), kamatot évente vagy félévente fizet, a kibocsátás lehet zárt vagy nyilvános, alapcímele 10 ezer forint
- ☐ **Magyar diszkont kincstárjegyek:** 1, 3, 6, 12 hónapos futamidő, alapcímele 10 ezer forint
- ☐ **Magyar kamatozó kincstárjegyek:** 1, 3, 6, 12 hónapos futamidő, tőketörlesztés és kamatfizetés a futamidő végén, alapcímele 10 ezer forint
- ☐ **Kincstári takarékjegyek:** 1 és 2 éves futamidő, fix, lépcsőzetes kamatozású, amelyek a visszaváltásig eltelt idő egészére vonatkoznak. Csak devizabelföldi magánszemély vásárolhatja, engedményezés útján ruházható át. Folyamatos értékesített.

24

A 2015. évben kibocsátott magyar állampapírok adatai

Kibocsátás	Típus	Kamat
2015. 09. 21.	Prémium Euró Magyar Államkötvény 2018/X	2,10%
2015. 08. 26.	Bónusz Magyar Államkötvény 2024/N	3,47%
2015. 08. 26.	Prémium Magyar Államkötvény 2020/J	3,50%
2015. 07. 23.	Bónusz Magyar Államkötvény 2018/P	2,33%
2015. 07. 23.	Bónusz Magyar Államkötvény 2020/R	3,08%
2015.06.22.	Féléves Kincstárjegy	2,50%
2015. 06. 22.	Kamatozó Kincstárjegy	2,75%
2015. 06. 22.	Kincstári Takarékjegy	2,50%
2015. 06. 22.	Kincstári Takarékjegy II.	3,00%
2015. 06. 22.	Kincstári Takarékjegy Plusz	2,75%
2015. 05. 12.	Prémium Magyar Államkötvény 2018/K	3,00%
2015. 02. 02.	Babakötvény 2034/S	3,00%
2015. 02. 01.	Babakötvény 2033/S	3,00%

25

26

Elsődleges forgalmazók: feladata és kizárólagos joga a rendszeres aukciós ajánlattétel, jegyzések felvétele (ha a futamidő > 91 nap, max. 50 millió Ft névérték, meghatározott számú állampapírra, meghatározott árfolyam tartása mellett). (BNP Paribas SA, CIB Bank Zrt., Citibank Europe Plc., Deutsche Bank AG, ERSTE Befektetési Zrt., Goldman Sachs International, ING Bank N.V., J.P. Morgan Securities Plc., K&H Bank Zrt., Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt., Merrill Lynch International, MKB Bank Zrt., OTP Bank Nyrt., Raiffeisen Bank Zrt., UniCredit Bank Hungary Zrt.)

Másodlagos forgalmazás: a kibocsátást követően tőzsdén (az üzletkötés tárgya a nettó árfolyam) vagy tőzsdén kívül (az üzletkötés tárgya hozam), bankközi brókerek tevékenysége

27

Befektetési jegy

Befektetési jegy: a befektetési alapkezelő társaság (névre szóló részvényekkel rendelkező min. 100 milliós jegyzett tőkés társaság) által sorozatban kibocsátott, vagyoni és egyéb jogokat biztosítható, átruházható értékpapír.

Befektetési alap: a kibocsátással szerzett tőkéből kialakított, a befektetők közös tulajdonában lévő vagyontömeg (portfóliójában értékpapírok és ingatlanok vannak), melyet az alapkezelő (általában bankok vagy biztosítók közreműködésével) hoz létre, és folyamatosan kezel. A befektetők részesedését ebből a közös vagyontömegekből a befektetési jegyek testesítik meg.

A közös vagyontömegekből egy adott napon az egy befektetési jegyre jutó hányadot az egy jegyre jutó nettó eszközérték, vagyis a befektetési jegy árfolyama mutatja meg.

28

Nettó eszközérték: a befektetési alap portfóliójában szereplő eszközök értéke csökkentve a portfóliót terhelő összes kötelezettséggel, beleértve a passzív időbeli elhatárolásokat is.

Befektetési alapkezelő társaságok fajtái:

- Nyíltvégű:** napi árfolyamon (egy jegyre jutó nettó eszközértéken) folyamatosan visszaváltható befektetési jegyeket bocsát ki → hozama: árfolyam-különbözet visszaváltáskor
- Zártvégű:** csak meghatározott időre jönnek létre, a lejáratú idő (az alap végelszámolása) előtt nem váltható vissza → hozama: kamat (kamatos kamát) lejáratkor

29

30

Letéti jegy

Letéti jegy: olyan névre szóló, hitelviszonyt megtestesítő, sorozatban kibocsátott értékpapír, melyet kizárólag hitelintézetek vagy az MNB bocsáthatnak ki

A kibocsátó kötelezi magát, hogy a megjelölt és részére kifizetett pénzüsségeit előre meghatározott kamataival együtt a letéti jegy mindenkorai tulajdonosának a megjelölt helyen, időben és módon kifizeti.

Jellemzői:

- o futamideje max.3 év (10 év alatt évül el)
- o csak feltétel nélkül és teljesen ruházható át

31

32

Jelzáloglevél

Jelzáloglevél: olyan hosszú lejáratú kamatozó értékpapír, amely ingatlanra vonatkozó zálogjogot testesít meg telekkönyvi bejegyzés alapján, és amelyet hosszú lejáratú, telekkönyvileg bebiztosított jelzáloghitellel fedeznek.

A záloglevél mögött föld vagy ingatlanfedezet áll. Elsősorban a mezőgazdaság (földhitelintézetek) és az építési ágazat tartós hiteligényének kielégítését teszi lehetővé.

Megjelenési formája: dematerializált (értékpapír számlán tartják nyilván).

Jellemzői:

- jelzálog-hitelintézet bocsátja ki
- a lakosságnak felajánlott sorozatok alapcíme 10 000 Ft
- kamatszelvény tartozik hozzá.

33

Közraktárjegy

Közraktárjegy: közraktárban elhelyezett árurol kiállított értékpapír, amely a közraktár részéről az áru átvételének elismerését jelenti. Tulajdonosa számára az áru feletti rendelkezési jogot testesíti meg.

Közraktár: olyan gazdálkodó szervezet, amely a nála letéiben elhelyezett áruk őrzésével, valamint a közraktárjegy kibocsátásával foglalkozik.

Jelentősége:

- a raktárral nem rendelkező termelő számára áru elhelyezési és
- közvetve finanszírozási lehetőséget teremt (a kibocsátott közraktárjegy ellenében a tulajdonos a banktól hitelt vehet fel → a zálogjegy lesz a hitel dologi biztosítéka)

34

Közraktárjegy részei:

1. **árujegy:** az áru feletti jogot testesíti meg,
  2. **zálogjegy:** hitelviszonyt testesít meg, zálogjogot ad a közraktárban elhelyezett árua felvett kölcsön mértékéig.
- A két rész együtt és külön-külön is átruházható.

Funkciói:

- helyettesíti a közraktárban elhelyezett árut
- megtestesíti az áru feletti rendelkezési jogát
- forgatásával anélkül változhat az áru tulajdonosa és a hitelező személye, hogy az árut mozdtítani kellene

35

Kárpótlási jegy

Kárpótlási jegy: olyan speciális értékpapír, amelyet a magyar állam a polgárok tulajdonában vagy életében (személyes szabadságában) általa igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlása céljából bocsátott ki a kárpótoltnak részére a kárpótlás mértékének megfelelő értékben.

Jellemzői:

- bemutatóra szóló
- átruházható
- a kárpótlás összegének megfelelő
- az állammal szemben fennálló követelést névértékében megtestesítő értékpapír
- 1991. augusztus 10. napjától 1994. december 31. napjáig kamatozott

36

A kárpótlási jegy felhasználása (bevonása): birtokosa a törvényben foglalt feltételekkel felhasználhatja

- az állami tulajdon privatizációja során értékesítésre kerülő vagyontárgyak, részvények, üzletrészek megvásárlására, továbbá
- termőföld tulajdon megszerzésére, továbbá
- életjáradékra beválthatta.

Egyéb:

- ❖ 1992 végén a tőzsdére is bevezették
- ❖ árfolyama folyamatosan csökken (1994-ben 1742 Ft, ma ~700 Ft, reálárfolyama 100 Ft alatt ← névérték 1000 Ft)

37

38

Certifikát

Certifikát: olyan értékpapír, amelynek árfolyamát valamilyen mögöttes „termék” (egydi részvény, részvényindex, nyersanyag, nemesfém, devizapár) árfolyamának, nagyságának változása határozza meg.

Típusok:

1. **Befektetési** certifikátok:
  - a) **Index** certifikát: az alaptermék értékének alakulását egy az egyben leképezi
  - b) **Bónusz** certifikát: 1–1,5 éves futamidővel bocsátják ki, és a papír garantálja, hogy lejáratkor előre meghatározott minimális mértékű kifizetést (bónuszt) biztosít
2. **Turbo** certifikát: lehetővé teszi a tőkeáttételes (hitelben történő) kereskedést (alacsonyabb tőkével tudja megvalósítani befektetési stratégiáját)

39

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

40